

ЦРВЕНИ КРСТ - ПОМОЋНИ ОРГАН НАДЛЕЖНИХ ВЛАСТИ У ХУМАНИТАРНОЈ ОБЛАСТИ

Међународни покрет Црвеног крста и Црвеног полумесеца је настао као независна, хуманитарна организација за помоћ рањеницима и болесницима у војскама у рату. У целом развоју од 1863. године инсистира на својој независности, која му омогућује да остане неутралан у сваком актуелном и потенцијалном сукобу и да своје услуге лицима која су угрожена пружа на непристрасан начин, без икаквог, а посебно без политичког утицаја.

Крупан корак у дефинисању такве улоге и положаја Међународног покрета представља усвајање Основних принципа, 1965. године. Основни принципи су, по својој намери и садржају израз доктрине Међународног покрета. Они изражавају положај сваке организације Црвеног крста или Црвеног полумесеца у односу са свим стварним и потенцијалним партнерима и обавезе које Међународни покрет преузима према угроженим лицима. Иако су формулисани јасним речником, Основни принципи ипак захтевају и тачно и прецизно тумачење појмова и термина који се користе и, што је могуће прецизније, одређивање њиховог јасног значења.

Посебно се то односи на принцип независности, којим је наглашена независна улога свих саставних делова Међународног покрета али и посебно подвучено да су национална друштва „помоћни органи хуманитарних служби својих влада...”. Често је тешко разумети однос између независности и положаја „помоћног органа” и, сасвим оправдано, тај, наизглед контроверзни, однос је изазивао и још изазива недоумице у практичној примени тог принципа. Заиста, није лако објаснити, како се може бити независан и истовремено помоћни орган, било коме, а посебно надлежним службама владе.

Суочен са проблемима у јасном разумевању тог, сложеног, односа, Међународни покрет је покренуо расправу о том проблему, у којој су учествовали Међународни комитет црвеног крста, Међународна федерација друштава Црвеног крста и Црвеног полумесеца и одређени број националних друштава, по позиву; међу тим националним друштвима је био и Црвени крст Србије. Резултат двогодишњег рада је посебна, Резолуција 2, коју је усвојила 30. Међународна конференција Црвеног крста и Црвеног полумесеца, одржана 26. до 30. новембра 2007. године у Женеви.

У уводном делу Резолуције наведени су сви претходни акти и кораци који су предузимани у Међународном покрету, да би се ово питање што потпуније уредило, међу којима је, наравно, најважније позивање на Основне принципе и раније усвојене резолуције у Међународном покрету, које се односе на примену принципа независности и положај националних друштава као помоћних органа јавних власти у хуманитарној области.

Најважнији је оперативни део Резолуције 2, којим се утврђује неколико ставова, кључних за разумевање саме суштине тог важног проблема.

Прво, Резолуција несумњиво потврђује да су државе, односно јавне власти првенствено одговорне да обезбеђују хуманитарну помоћ угроженим лицима на својој територији, а да национална друштва имају првенствени циљ да им у томе помажу и да допуњавају њихово деловање.

Из тога сасвим јасно произлази да национална друштва не могу преузимати одговорност за стање у хуманитарној области; она за то немају ни правне, ни материјалне односно друге капацитете. Али, национална друштва не могу ни остати по страни; дужна су да ангажују своје капацитете да допуњавају напоре јавних власти у извршавању њихових одговорности.

Резолуција тражи од националних друштава и надлежних јавних власти да учврсте и уравнотеже своје односе, уз јасно прецизирање реципрочних одговорности и уз непрекидни дијалог на свим нивоима организовања једних и других, унутар оквира које договоре за хуманитарну акцију.

То подразумева да односи између националног друштва и надлежних јавних власти треба да буду и јасно утврђени и дугорочни, али да се не могу сматрати заувек дефинисаним; неопходан је непрекидни дијалог на различитим нивоима организовања, који ће пратити све промене и потребе које се догађају у тој области.

Посебно је значајна тачка 3. Резолуције, којом се констатује да се односи јавних власти и националних друштава заснивају на врло специфичном партнерству, заснованом на узајамним одговорностима и користима и на међународном и националном праву. Национално друштво и јавне власти треба да се усагласе о подручјима у којима национално друштво допуњава или замењује јавне власти; национално друштво мора да буде у стању да своје услуге пружа, у свако доба у складу са Основним принципима, посебно принципима неутралности и независности и у складу са обавезама које су предвиђене Статутом Међународног покрета, који је усвојен на Међународној конференцији и са којим су се сагласиле и државе.

Национално друштво је дужно да размотри сваки захтев јавних власти у хуманитарној области да извршава своје хуманитарне активности у оквиру свог мандата.

Међутим, државе су обавезне да се уздрже од било ког захтева националном друштву да извршава активности које би биле у сукобу са Основним принципима и Статутом, као и мисијом Међународног покрета. Национално друштво има обавезу да такав захтев одбије, уз наглашавање да је нужно да јавне власти поштују такву одлуку.

Из наведеног у тачки 3. Резолуције произлази неколико важних закључака:

Односи између националног друштва и јавних власти у хуманитарној области треба да буду партнерски; подручја деловања националног друштва као помоћног органа јавних власти у хуманитарној области треба да буду заједнички утврђена; национално друштво, у тим односима, мора да задржи право да своје акције спроводи само у складу са Основним принципима, Статутом и мисијом Међународног покрета; национално друштво мора да задржи право да одбије ангажовање у акцијама које нису у складу са Основним принципима, Статутом Међународног покрета и мисијом; национално друштво мора да размотри сваки захтев јавних власти у хуманитарној области и да одбије ангажовање ако је оно у супротности са Основним принципима, Статутом и мисијом Међународног покрета.

Коначно, важно је истаћи да се сви наведени принципи у односима између јавних власти и националног друштва примењују и кад национално друштво своје санитетске капацитете уступа војсци у оружаном сукобу. И у том случају, иако се ти санитетски капацитети подвргавају војној дисциплини, они морају задржати аутономију која им омогућава да поштују Основне принципе, укључујући принцип неутралности, који је несумњиво у оружаном сукобу од посебног значаја и који им осигурава да се јасно разликују од војних и других органа.

Нема сумње да смо, усвојеном резолуцијом, добили важан документ који омогућава да се јасно и прецизно одреди садржај принципа независности и, такође, јасно и прецизно, одреди суштинско значење улоге „помоћног органа јавних власти у хуманитарној области”.

Важно је напоменути да Резолуција обавезује и национална друштва и државе, јер су их заједнички усвојили.

¹Црвени крст Србије

¹ Текст сачинио проф Миодраг Старчевић, правни саветник у Црвеном крсту Србије